

بررسی تاثیر محافظه کاری بر گزارشگری به موقع اطلاعات مالی در

شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

دکتر رسول برادران حسن زاده

استاد یار حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

مهناز حسینی نسب

کارشناس ارشد حسابداری از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

نیر علیمی

کارشناس ارشد حسابداری از دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۰۴/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۰۷/۰۹

چکیده

هدف تحقیق حاضر بررسی تاثیر محافظه کاری بر گزارشگری به موقع اطلاعات مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. به این منظور ۷۸ شرکت در این حوزه در بازه زمانی سالهای ۱۳۸۷-۱۳۹۰ مورد مطالعه قرار گرفته اند. متغیر های وابسته این پژوهش عبارتند از انتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای حسابداری شده و انتشار به موقع عملکرد سه ماهه و تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه و متغیر مستقل این پژوهش محافظه کاری (به روش گیولی و هاین) و متغیر های کنترلی عبارتند از اندازه شرکت و نسبت بدهی و مالکیت مدیریتی می باشد و نتایج حاصل از این تحقیق بیانگر این موضوع است که محافظه کاری بر انتشار به موقع عملکرد صورتهای مالی تاثیر دارد و لی بر انتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای و تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی عادی سالانه تاثیر ندارد.

کلمات کلیدی: محافظه کاری، انتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای، انتشار به

موقع عملکرد سه ماهه، تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه

Effect of Conservatism on timely reporting of financial information on listed companies on the Stock Exchange

The study examines the impact of conservatism on the timely reporting of financial information on companies listed on the Stock Exchange of Tehran. In order to 78 Companies In this area in the period 1387-1390 have been studied. Dependent variables in this study include the timely publication of the audited financial statements of midterm and timely release of quarterly performance and Time of the annual general meeting and Independent variable in this study is conservative(Givoly , Hayn), and the control variables firm size and ratio debt and property management. The results of this research indicate that this is Conservatism on the timely release of quarterly performance impact. But Conservatism does not effect on timely publication of the audited financial statements of midterm and Time of the annual general meeting.

مقدمه

ارزشمندترین دارایی در بازار سرمایه، بازاری که سهم قابل توجهی در رشد اقتصادی جوامع ایفا می نماید، اطلاعات مالی است. به نحوی که وجود اطلاعات کافی در بازار و انعکاس به موقع و سریع آن ارتباط تنگاتنگی با کارایی بازار داشته. حائز اهمیت می باشد [۷]. اطلاعات حسابداری مالی به عنوان نهاده مستقیم سازوکارهای کنترلی شرکت ضمن منضبط کردن رفتار مدیران درانتخاب پروژه ها و فرصت های سرمایه گذاری، مانع سوء استفاده آنان از منابع سرمایه گذاران می گردد. مضافاً، اطلاعات حسابداری موجب انباشت اطلاعات شده و از عملکرد مطلوب بازار سرمایه حمایت می کند [8].

براساس پژوهشهای علمی ایجاد شده نظارت مؤثر هیئت مدیره، از جمله محرک هایی به شمار می آید که به دلیل اعطای استقلال بیشتر در تصمیم گیری، موجب افزایش ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی می گردد. مربوط بودن که یکی از موارد ویژگیهای کیفی اطلاعات مالی است بدین معنی است که اطلاعات گزارش شده می بایست قادر باشد به انتظارات گذشته استفاده کننده از وضعیت مالی و عملکرد آتی شرکت کمک کند. مربوط بودن اطلاعات گزارش شده به وسیله ویژگی به موقع بودن، تحت تاثیر قرار می گیرد. به عبارتی دیگر هر چه از ویژگی به موقع بودن کاسته شود از مفید بودن اطلاعات نیز کاسته می شود. لذا با نظارت مؤثر هیئت مدیره و مدیر اجرایی منجر به افزایش کیفیت اطلاعات مالی و انتشار به موقع صورت های مالی شرکت خواهد شد [4].

اطلاعات حسابداری منعکس در صورت های مالی اساسی زمانی مفید خواهد بود که قابل اتکا بوده و به استفاده کنندگان در پیش بینی جریان های نقدی آتی واحد تجاری کمک کند و به تصمیمات آنها مربوط باشد. ویژگی قابلیت اتکا یکی از ویژگی های کیفی اطلاعات حسابداری است و در فرآیند اندازه گیری رویدادها و وقایع اقتصادی و گزارش آنها در واحد پولی مورد استفاده قرار می گیرد و باعث تأیید پذیری

و ارائه منصفانه اطلاعات حسابداری می شود. اما روشن است که همه اطلاعات حسابداری با قابلیت اتکای بالا اندازه گیری نمی شوند و هر کدام با درجه ای از ذهنی بودن، اندازه گیری و گزارش می شوند. ارقام و گزارشهای مالی بخشی از داده های مورد نیاز در فرایند تصمیم گیری است به صورتی که طبق بیانیه شماره یک مفاهیم گزارشگری مالی هدف اصلی حسابداری، فراهم آوردن اطلاعاتی که آثار مالی معاملات عملیات و رویدادهای موثر بر وضعیت مالی و نتایج واحد اقتصادی را بیان می کند، و از این طریق سرمایه گذاران، اعتبار دهندگان و سایر استفاده کنندگان را در قضاوت و تصمیم گیری اقتصادی یاری می کند سیستم حسابداری از طریق گزارشگری فعالیت های مالی واحد تجاری این قابلیت را به وجود می آورد تا اطلاعاتی را درباره آنچه دیگران از آن آگاه نیستند، به آنها منتقل کند. در این راستا، صاحبان نظران و اندیشمندان دانشگاهی انجام پژوهشهای تجربی را در ارتباط با کیفیت گزارشگری مالی در قالب به موقع بودن و قابلیت اتکا که در آن واژه ی احتیاط به جای واژه محافظه کاری استفاده شده است مورد توجه قرار داده اند تا بتوانند در این خصوص نقش مفیدی را ایفا کنند [20]. در واقع رویه های محافظه کارانه به عنوان عاملی موثر بر فعالیت های مالی و تصمیم گیری محسوب می گردند. تلقی مذکور بر این استدلال استوار است که رویه های انتخابی توسط مدیریت، عملکرد آنها را تحت تاثیر قرار میدهد. با توجه به مفهوم محافظه کاری، حسابداری باید از یک سو کمترین ارزش ممکن را برای دارایی ها و درآمدها و از سوی دیگر بیشترین ارزش ممکن را برای بدهی ها و هزینه ها گزارش کند. همچنین، هزینه ها را در زودتری زمان ممکن و درآمدها را در دیرترین زمان ممکن شناسایی و در حسابها منظور کند. از این رو، تعبیر و تفسیر اطلاعات گزارش های مالی مبتنی بر رویه های محافظه کارانه توسط آگاهترین استفاده کنندگان هم مشکل خواهد بود [6]. محافظه کاری راهی است برای مقابله با شک و تردید موجود درباره رویدادهای آتی که در صورت پیروی بیش از آن، نه تنها بر مطلوبیت و مفید بودن

اطلاعات نمی افزایش، بلکه راه ایجاد ذخایر پنهان در صورتهای مالی را برای مدیران و حسابداران می گشاید. گزارشهای مالی محافظه کارانه برای وضعیت حال صاحبان سرمایه واقع بینانه نیست و به ایجاد نوعی انحراف در بیان وضعیت فعلی آنها می انجامد، چرا که این اصل باعث می شود ارزش خالص واحد تجاری با ارزش مورد انتظار آتی برابر نباشد. بنابراین می توان گفت: استفاده از اصل محافظه کاری به زیر پا گذاشتن اصل بی طرفی می انجامد. استرلینگ [18] محافظه کاری را موثرترین اصل در ارزشگذاری حسابداری می داند. البته با توجه به اهمیت روز افزون ویژگی های مربوط بودن و همچنین قابل اتکا بودن اطلاعات مالی، از میزان تاثیر این اصل کاسته شده است [19]. محافظه کاری در گزارشگری مالی در نتیجه برخی دلایل اقتصادی به وجود می آید که در قالب چهار عمل گنجانده می شود. عبارت از: (۱) عامل قراردادی (۲) دعاوی حقوق (۳) مالیات (۴) قوانین و مقررات حسابداری. در این پژوهش محافظه کاری را از منظر قوانین و مقررات حسابداری مورد توجه قرار می دهیم که در واقع هدف اولیه گزارشگری مالی فراهم آوردن اطلاعاتی با کیفیت و قابل اتکا که در تصمیم گیری استفاده کنندگان مفید می باشد [14]. عدم قطعیت و ابهام در تمام جنبه های زندگی بشر از جمله تصمیم گیری، برنامه ریزی و غیره اجتناب ناپذیر است. بنا بر نظریه عدم قطعیت هایزبرگ، اصولاً عدم قطعیت در ذات و طبیعت وقایع وجود دارد. حسابداری و گزارشگری مالی نیز از این قاعده کلی مستثنی نیست. اصل محافظه کاری یا همان اصل احتیاط، از اولین و اصلی ترین راههای مواجهه با ابهام موجود در تراکنش و رویدادهای واحد اقتصادی است. البته یکی از مؤلفه های خصوصیات کیفی اطلاعات قابل اتکا بودن می باشد که در آن واژه ی احتیاط به جای واژه محافظه کاری استفاده شده است.

در این مقاله سعی بر آن است که تاثیر محافظه کاری بر گزارشگری به موقع اطلاعات مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران مورد بررسی قرار گیرد.

پیشینه تحقیق :

در حسابداری، محافظه کاری مفهومی است که سابقه ای طولانی داشته و طی قرن ها تئوری و عمل حسابداری را تحت تاثیر قرار داده است [12]. ثبت های تاریخی اوایل قرن پانزدهم میلادی درباره ی معاملات مشارکتی و تضامنی نشان دهنده ی این حقیقت است که حسابداری در اروپای قرون وسطی محافظه کارانه بوده است. مفهوم محافظه کاری از زمانی ایجاد شد که ترازنامه مهمترین و اغلب تنها صورت مالی بوده و اجزای سود یا سایر نتایج عملیات به ندرت در خارج از شرکت ها ارائه می شد. در واقع شاید بتوان باسو (۱۹۹۷) را اولین پژوهشگری دانست که به منظور اندازه گیری محافظه کاری در گزارش های مالی به پژوهش تجربی پرداخت وی تلاش کرد محافظه کاری را با توجه به نتیجه آن اندازه گیری کند وی چنین استدلال کرد که میان اخبار خوشایند و اخبار ناخوشایند تفاوت معناداری وجود دارد. به موقع بودن جزء مهمی از ویژگیهای مربوط بوده اطلاعات می باشد. اطلاعات به موقع زمانی که در دسترس استفاده کنندگان قرار می گیرد که در فرآیند تصمیم گیری مفید باشد. همچنین شفافیت بخش مهمی از گزارشگری مالی است و یکی از جنبه های شفافیت به موقع بون است. بنابراین اطلاعاتی باید به موقع افشاء شود. اطلاعات حسابداری با گذشت زمان ویژگی مربوط بودن خود را از دست می دهد اطلاعات قبل از آن که خاصیت تازگی خود را از دست بدهد بایستی در اختیار عموم قرار گیرد.

مروری بر تحقیقات خارجی:

گیولی و هاین (۲۰۰۷) به اندازه گیری محافظه کاری در گزارش گری مالی پرداخت. در این تحقیق آنها عدم تقارن زمانی سود را در جایگاه معیاری برای اندازه گیری محافظه کاری بررسی کردند، مجموع تعداد واحدهای تجاری مورد بررسی آنها در این پژوهش

۳۱۰۸ واحد تجاری بود آنها به این نتیجه رسیدند که میان عامل مشخص کننده محافظه کاری با نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری دارایی های عملیاتی، محافظه کاری بر آمده از اقلام حسابداری، رابطه آماری با اهمیتی ندارد.

لافوند و واتس (۲۰۰۸)، به بررسی رابطه عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران آگاه و ناآگاه در شرکت پرداختند و در پایان به این نتیجه منتج رسیدند که عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران آگاه و ناآگاه در شرکت باعث به وجود آمدن محافظه کاری در صورت های مالی می گردد. محافظه کاری باعث کاهش انگیزه و توانایی مدیران برای دستکاری در اعداد حسابداری می گردد. آزمون های تجربی انجام شده این تحقیق به دنبال این عقیده انجام گردیده که عدم تقارن اطلاعاتی به صورت بسیار با اهمیتی با محافظه کاری بعد از کنترل سایر عوامل متقاضی محافظه کاری، ارتباط دارد. آزمون های این تحقیق این پیش بینی را که تغییر در عدم تقارن اطلاعاتی باعث تغییر در محافظه کاری می گردد را مورد تایید قرار داد. این مطلب بر خلاف نظر FASB است که می گوید محافظه کاری باعث به وجود آمدن عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران می گردد. یک نتیجه مهمی که از این تحقیق حاصل گردید این بود که با حذف محافظه کاری توسط FASB عملاً عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران افزایش یافته است.

بال و دیگران (۲۰۰۹)، با استفاده از روش های خاص اقتصاد سنجی محتوای مفهوم محافظه کاری و همچنین مدل باسو را به عنوان معیار اندازه گیری محافظه کاری مورد تجزیه و تحلیل قرار دادند بررسی آنها نشان داد که تحقیقات انجام پذیرفته در زمینه محافظه کاری از لحاظ ساختاری و اقتصاد سنجی ناقص هستند. آنها بیان کردند که مدل های مورد استفاده در تحقیقات اخیر، قادر به ارائه کامل و جامع اثرات مربوط به اخبار خوشایند و ناخوشایند نیستند.

هوی و دیگران (۲۰۰۹)، به بررسی تاثیر محافظه کاری بر پیش بینی سود پرداختند. آنها در بازه زمانی ۱۹۹۱-۲۰۰۲ برای یافتن رابطه و تاثیر عامل محافظه کاری بر پیش بینی سود، تلاش کردند. آنها برای اندازه گیری محافظه کاری از یک مدل ترکیبی استفاده کردند. نتایج بررسی آنها نشان داد میان محافظه کاری و خصوصیات مربوط به پیش بینی سود (تناوب، تشخیص، به موقع بودن) رابطه معکوس معناداری وجود دارد.

جورین و همکاران (۲۰۰۹)، ادعا کردند که اطلاعات موجود در صورتهای مالی در گذر زمان ارزش خود را از دست داده و دیگر جزء اقلام مربوط به حساب نمی آیند. آنها معتقدند، معیارهای دیگری به جز معیارهای مالی هستند که بر قضاوت سرمایه گذاران و در نتیجه بر ارزش بازار شرکت تاثیر گذار هستند.

یانمین (۲۰۱۲)، به بررسی ارتباط بین کارایی هیات مدیره و محافظه کاری شرکت ها در چین پرداختند و به این نتیجه رسیدند که هر چه قدر نظارت هیات مدیره کارا باشد سیستم حسابداری بهینه بوده و شرکت محافظه کارانه عمل می کند و در ضمن رابطه قوی بین حاکمیت شرکتی و محافظه کاری وجود دارد.

مرور بر تحقیقات داخلی:

بنی مهد (1385)، الگویی برای اندازه گیری محافظه کاری حسابداری در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران ارائه داد و به این نتیجه رسید که محافظه کاری به علت کاهش بازده دارایی ها و بازده نقدی دارایی ها (نسبت جریان نقدی عملیاتی به جمع دارایی ها) و همچنین با افزایش بدهی های بلند مدت کاهش می یابد و با افزایش رشد عملیات شرکتها، زیاد می شود.

کردستانی و امیر بیگی (۱۳۸۷)، به بررسی عدم تقارن زمانی سود به عنوان معیاری برای سنجش محافظه کاری در گزارشگری مالی پرداخته شده است. مبنای این معیار بر پایه

دیدگاه سود و زیانی است و چارچوب آن بر شالوده‌هایی از تعریف محافظه کاری تعریف شده است که امروزه در دنیا مطرح شده می‌باشد. برای بررسی عدم تقارن زمانی سود در این تحقیق رابطه این معیار با نسبت " ارزش بازار به ارزش دفتری سهام (MTB)" به عنوان معیار شناخته شده‌ای از محافظه کاری مورد بررسی قرار می‌گیرد. نتایج نشان داد که بین عدم تقارن زمانی سود و نسبت MTB، رابطه منفی معناداری وجود دارد، هرچه دوره ی عدم تقارن زمانی سود طولانی‌تر شود، این رابطه نیز منفی‌تر می‌شود. رابطه منفی بین معیار عدم تقارن زمانی سود و نسبت MTB ناشی از ساختار متفاوت این دو معیار است. عدم تقارن زمانی سود یک معیار سود و زیانی است و نسبت MTB یک معیار ترازنامه‌ای است. در واقع هر معیار جنبه‌ای از محافظه کاری را در گزارشگری مالی اندازه گیری می‌نماید و برای آنکه بتوان معیار محافظه کاری را اندازه گیری نمود، می‌بایست از تمام معیارها استفاده کنیم .

رضازاده و آزاد (۱۳۸۷)، در مطالعه خود با عنوان «رابطه بین عدم تقارن اطلاعاتی و محافظه کاری در گزارشگری مالی» برای اندازه گیری عدم تقارن اطلاعاتی و محافظه کاری به ترتیب از دامنه تفاوت قیمت پیشنهادی خرید و فروش سهام و معیار باسو استفاده کرده اند. نتایج آزمون های تجربی با استفاده از اطلاعات مربوط به نمونه ای از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از وجود رابطه مثبت و معنی دار میان عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران و سطح محافظه کاری اعمال شده در صورت های مالی است. علاوه بر این، نتایج تحقیق نشان می دهد که طبق پیش بینی ما، تغییر عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران موجب تغییر در سطح محافظه کاری می شود. نتایج مزبور بیانگر این است که به دنبال افزایش عدم تقارن اطلاعاتی بین سرمایه گذاران، تقاضا به اعمال محافظه کاری در گزارشگری مالی افزایش می یابد و بدین

ترتیب، سودمندی محافظه کاری به عنوان یکی از خصوصیات کیفی صورت های مالی مورد تایید قرار می گیرد.

مشایخی (۱۳۸۸)، به بررسی رابطه محافظه کاری با میزان توزیع سود و پایداری آن می پردازد. نتیجه تحقیق حاکی از این است که پایداری سود با افزایش میزان محافظه کاری کاهش می یابد. و با افزایش محافظه کاری، توزیع سود سهام کاهش می یابد.

نوروش و حسینی (۱۳۸۸)، به بررسی رابطه بین کیفیت افشا (قابلیت اتکاء و بموقع بودن) و مدیریت سود پرداخته اند. یافته های این تحقیق نشان می دهد که بین کیفیت افشای شرکتی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد. همچنین یافته های تحقیق حاکی از وجود رابطه معناداری بین بموقع بودن افشای شرکتی و مدیریت سود است.

ابراهیمی و حیدری (۱۳۹۲)، آنها در تحقیقات خود به بررسی تاثیر کیفیت هیئت مدیره بر محافظه کاری و به هنگام بودن شناسایی گزارش اخبار خوب و بد در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که شرکتهایی با ترکیب مستقل تر، محافظه کارتر می باشد یعنی این شرکتهای اخبار بد را به هنگام تر از اخبار خوب منتشر و شناسایی می کنند.

برادران و بادآور نهندي (۱۳۹۲)، به تحقیق در مورد بررسی تاثیر سطوح محافظه کاری گزارشهای مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداختند و به این نتیجه رسیدند که محافظه کاری در گزارشهای مالی بر توانایی سرمایه گذار برای پیش بینی سود های آتی با استفاده از سود گزارش شده سال جاری تاثیر دارد و با تغییر میزان محافظه کاری گزارشهای مالی تغییری در قیمت سهام شرکتهای بوجود نمی آید.

روش تحقیق:

با توجه به نیاز سهامداران و سرمایه گذاران و سایر ذی نفعان به اطلاعات مالی گزارش شده و اهمیت وجود گزارشگری به موقع بودن اطلاعات و قابلیت اتکای بالا و محافظه کاری در راستای نیل به یک محیط اقتصادی و مالی پویا و شفاف، نوع تحقیق، کاربردی بوده است. جهت گردآوری اطلاعات در خصوص بررسی ادبیات موضوع پژوهش از روش کتابخانه ای و مطالعات اسنادی استفاده خواهد شد و برای دستیابی به اطلاعات مورد نیاز برای پردازش فرضیات پژوهش از مجلات و سالنامه های انتشارات سازمان بورس اوراق بهادار تهران و گزارشهای سالانه و اطلاعات موجود در نرم افزار شرکت تدبیر پرداز و ره آورد نوین و دیگر نرم افزارهای مربوطه و بررسی صورتهای مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و قوانین وضع شده در مورد زمان انتشار صورتهای مالی شرکتها با مراجعه به کتابخانه و سایت سازمان بورس محقق می گردد. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق بانک های اطلاعاتی و اطلاعات استخراج شده از بورس اوراق بهادار و پایان نامه ها و مقالات خارجی و داخلی و منابع اینترنتی معتبر می باشد.

قلمرو پژوهش:

مکان تحقیق: بورس اوراق بهادار تهران

دوره زمانی تحقیق: از ابتدای سال 1387 تا پایان سال 1390

جامعه آماری:

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. ولی به علت گستردگی حجم جامعه آماری و وجود برخی

ناهماهنگی ها میان رعایت قوانین سازمان بورس، با استفاده از روش حذف سیستماتیک با انتخاب ۷۸ شرکت با شرایط زیر در نظر گرفته شده است:

۱. شرکت مورد نظر باید در سال ۱۳۸۳ در بورس تهران پذیرفته شده باشد.

۲. نماد شرکت بیش از چهار ماه بسته نباشد.

۳. سال مالی شرکت منتهی به ۱۲/۲۹ باشد.

۴. جزو شرکتهای گروه مالی نظیر بانک ها و سرمایه گذاری ها

فرضیه های تحقیق :

فرضیه اصلی: محافظه کاری برگزارشگری به موقع اطلاعات مالی تاثیر دارد.

فرضیه های فرعی:

۱ - محافظه کاری برانتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای تاثیر دارد.

۲ - محافظه کاری برانتشار به موقع عملکرد سه ماهه تاثیر دارد.

۳- محافظه کاری برتشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه تاثیر دارد.

در پژوهش حاضر، ما به دنبال بررسی تاثیر محافظه کاری برگزارشگری به موقع اطلاعات مالی هستیم. لذا در این پژوهش، روشهای انجام کار از نوع علی مورد استفاده قرار گرفته است.

(ب) متغیرهای تحقیق:

متغیر مستقل:

- محافظه کاری:

گیولی و هاین در سال ۲۰۰۰ با استفاده از تفکیک سود انباشته به اقلام تعهدی و اختیاری (غیر عملیاتی)، مدل دیگری را برای اندازه گیری محافظه کاری ارائه نمودند. همچنین آنها به بررسی تفاوت چولگی توزیع سود نقدی و میزان جریان وجه نقد عملیاتی پرداختند. مدل آنها به صورت زیر است:

$$ACC_{it} = (NI_{it} + DEP_{it}) - CFO_{it}$$
$$OACC_{it} = \Delta (AR_{it} + I_{it} + PE_{it}) - \Delta (AP_{it} + TP_{it})$$
$$NOACC_{it} = ACC_{it} - OACC_{it}$$

$$cc-Acc = (-1) * \text{non-operation accrual items} / \text{total assets}$$

که در این مدل داریم:

ACC_{it} : جمع اقلام تعهدی، NI_{it} : سود قبل از اقلام غیر مترقبه، DEP_{it} : هزینه های استهلاک، CFO_{it} : جریان نقدی عملیاتی، $OACC_{it}$: اقلام تعهدی اختیاری، AR_{it} : حسابهای دریافتی، I_{it} : موجودی های مواد و کالا، PE_{it} : پیش پرداخت هزینه ها، AP_{it} : حسابهای پرداختی، TP_{it} : مالیات پرداختی، $NOACC_{it}$: اقلام تعهدی غیر اختیاری

و $CC-Acc$: شاخص محافظه کاری

و در محاسبه شاخص محافظه کاری برای همسو کردن جهت مقادیر جبری اقلام تعهدی غیر عملیاتی با میزان محافظه کاری از قرینه این اقلام یعنی از (-۱) استفاده شده است.

متغیرهای وابسته:

- تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه: تشکیل مجمع عمومی عادی سالانه در حداقل زمان (مهلت تعیین شده از طرف سازمان بورس اوراق بهادار تهران)

$$TM_{i,t} = (1 - \frac{DS_{i,t}}{124}) * 100$$

- انتشار به موقع صورت های مالی میان دوره ای حسابرسی شده: طبق آیین نامه ی سازمان بورس اوراق بهادار تهران هر شرکت موظف است صورتهای مالی میان دوره ای حسابرسی شده را حداکثر ۶۰ روز بعد از پایان دوره ی شش ماهه اعلام نمایند. لازم به ذکر است که هر چه شرکت صورتهای مالی میان دوره ای حسابرسی شده را در حداقل زمان (مهلت تعیین شده از طرف سازمان بورس اوراق بهادار تهران) منتشر کند؛ انتشار صورتهای مالی میان دوره ای به موقع تر خواهد بود.

$$ES_{i,T} = (1 - \frac{DFI_{i,T}}{60}) * 100$$

- انتشار به موقع صورت های عملکرد سه ماهه ی شرکت: طبق آیین نامه ی سازمان بورس اوراق بهادار تهران هر شرکت موظف است صورت عملکرد سه ماهه ی شرکت را حداکثر ۳۰ روز پس از پایان مقاطع سه ماهه اعلام نمایند لازم به ذکر است که هر چه شرکت صورت عملکرد سه ماهه را در حداقل زمان (مهلت تعیین شده از طرف سازمان بورس اوراق بهادار تهران)، منتشر نماید؛ انتشار صورت عملکرد سه ماهه ی شرکت به موقع تر خواهد بود.

$$AS_{i,t} = (1 - \frac{\sum(\frac{DPI_{i,t}}{PQ_{i,t} + 30})}{4}) * 100$$

متغیر های کنترلی:

اندازه شرکت: لگاریتم مجموع دارایی ها شرکت

$$SF=LN(\text{assets})$$

نسبت بدهی: حاصل تقسیم مجموع بدهی در مجموع دارایی ها است و بیانگر دارایی هایی است که از طریق بدهی تامین شده اند.

$$LEV = \frac{\text{sum liability}}{\text{sum assets}}$$

مالکیت مدیریتی: نسبت تعداد کل سهام در دست اعضای هیئت مدیره به تعداد کل سهام منتشره محاسبه می شود.

$$OM = \frac{\text{amount stock board}}{\text{sum stock}}$$

تجزیه و تحلیل داده ها:

هدف از این قسمت، ارائه داده های آماری معرف ویژگی های متغیر های مورد مطالعه در میان شرکتهای آماری می باشد. این موضوع از دو جهت حائز اهمیت است: نخست اینکه بدانیم با چه جامعه آماری سرو کار داریم و مبنایی باری تحلیل های خود در دست داشته باشیم و دوم اینکه شناخت ما را در تعمیم نتایج یاری داده و در تحلیل ارتباطات میان ویژگی ها و متغیر های اساسی پژوهش یاری می کند.

در جدول ۱ مشخصه های آماری متغیر های مورد مطالعه در تحقیق نشان داده شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی مربوط به متغیر های پژوهش

SF	LEV	OM	ACC	ES	TM	AS	
۱۱/۳۰	۰/۵	۰/۴۷	۰/۰۰	۰/۰۰	۰/۰۹	۰/۰۰	حداقل
۱۴/۵۹	۰/۷۵	۰/۸۰	۰/۹۰	۰/۶۹	۰/۴۵	۰/۹	حداکثر
۱۳/۳۳	۰/۶۲۲	۰/۶۵		۰/۳۱	۰/۲۶۷	۰/۵۴	میانگین
۰/۵۷۵	۰/۰۵	۰/۰۶۷	۰/۱۴۸	۰/۱۰	۰/۰۶۱	۰/۱۴۹	انحراف معیار

آماره های توصیفی در مورد متغیرهای جدول حکایت از این دارد که ۵۴٪ شرکتهای مورد مطالعه عملکرد صورتهای مالی به موقع منتشر می کنند و حدودا ۳۱٪ شرکتهای مورد مطالعه صورتهای مالی میان دوره ای را به موقع منتشر می کنند و حدودا ۲۶٪ شرکتهای مجمع عمومی عادی سالانه را به موقع تشکیل می دهند و حدودا ۶۵٪ سهام شرکت در دست هیات مدیره و ۶۲٪ دارایی های شرکتهای از طریق بدهی تامین شده است.

در محاسبه هر یک از فرضیات زیر از رابطه رگرسیونی

$$VAR_{it} = \alpha + \beta_1 ACC_{it} + \beta_2 LEV_{it} + \beta_3 OM_{it} + \beta_4 SF_{it}$$

که در آن VAR_{it} متغیر وابسته در هر فرضیه و ACC_{it} محافظه کاری و LEV_{it} نسبت بدهی و OM_{it} نسبت مالکیت مدیریتی و SF_{it} اندازه شرکت و هر یک از β_i ضرایب هر یک از متغیرها می باشد.

جدول ۲- نتایج فرضیه ۱

sig	T	ضریب β	
0.00	6.56		Constant
0.101	-1.64	-0.085	ACC
0.00	-5.145	-0.276	SF
0.00	-5.68	-0.315	LEV
0.00	5.764	0.305	OM
$R^2=0.182$ $F=18.348$			

نتایج حاصل از فرضیه اول حاکی از این است که حدود ۱۸٪ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است و نیز محافظه کاری بر انتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای حسابرسی شده تاثیر ندارد ولی بر نسبت بدهی و اندازه شرکت و مالکیت مدیریتی بر محافظه کاری تاثیر دارد.

جدول ۳ - نتایج فرضیه ۲

sig	T	ضریب β	
0.066	1.844		Constant
0.003	-3.041	-0.172	ACC
0.873	-0.16	-0.009	SF
0.072	1.804	0.109	LEV
0.233	-1.196	-0.069	OM
$R^2=0.027$ $F=3.124$		نتایج حاصل از فرضیه دوم حاکی از این است که حدود ۲٪ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است و نیز محافظه کاری بر انتشار به موقع عملکرد سه ماهه صورت‌های مالی تاثیر دارد.	

جدول ۴ - نتایج فرضیه ۳

Sig	T	ضریب β	
0.000	6.16		Constant
0.653	-0.45	-0.025	ACC
0.000	-4.483	-0.259	SF
0.33	-0.975	-0.058	LEV
0.319	0.999	0.057	OM
$R^2 = 0.053$ $F=5.38$		نتایج حاصل از فرضیه سوم حاکی از این است که حدود ۵٪ از تغییرات در متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل توضیح داده شده است و نیز محافظه کاری بر تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه تاثیر ندارد.	

نتیجه گیری :

در این تحقیق ما به دنبال تاثیر محافظه کاری بر گزارشگری به موقع اطلاعات مالی در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران هستیم. در واقع ما به دنبال این موضوع هستیم که آیا محافظه کاری تاثیری بر انتشار به موقع اطلاعات مالی دارد یا خیر؟ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی انجام شده بر روی داده های آماری بدست آمده از شرکتهای مورد بررسی بیانگر آن است که محافظه کاری بر انتشار به موقع عملکرد صورتهای مالی تاثیر دارد ولی بر انتشار به موقع صورتهای مالی میان دوره ای و تشکیل به موقع مجمع عمومی عادی سالانه تاثیر ندارد .

پیشنهادات:

به سرمایه گذاران توصیه می شود در بررسی عملکرد شرکتهای علاوه بر سود گزارش شده به خالص جریانهای نقدی عملیاتی نیز به عنوان سود قبل از تاثیر بر محافظه کاری توجه نمایند و نیز به تدوین کنندگان استانداردهای حسابداری ضمن تعریف روشن از مربوط بودن، راه های مناسبتری را برای اندازه گیری اطلاعات حسابداری پیش رو قرار دهند.

منابع:

- ۱ - بزرگ اصل، موسی، (۱۳۷۴)، "ماهیت اندازه گیری در حسابداری"، **بررسی های حسابداری**، شماره ۳ (۱۳ و ۱۲)، صص ۱۰۷-۱۳۱.
- ۲ - بنی مهد، بهرام، (۱۳۸۵)، "تبیین و ارائه الگو برای اندازه گیری محافظه کاری حسابداری"، رساله دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات

- ۳ - حساس یگانه، یحیی، (۱۳۸۴)، **فلسفه حسابداری**، انتشارات علمی و فرهنگی
- ۴ - رضازاده، جواد و آزاد، عبدالله، (۱۳۸۷)، "رابطه بین عدم تقارن اطلاعات و محافظه کاری در گزارشگری مالی"،
- بررسی های حسابداری و حسابداری**، شماره ۵۴، صص ۵۳-۸۰.
- ۵ - سدیدی، محمد، (۱۳۸۷)، "اثر محافظه کاری حسابداری بر کیفیت سود و بازده سهام"، پایان نامه دکتری حسابداری، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده مدیریت و حسابداری
- ۶ - فدایی نژاد، محمد اسماعیل، (۱۳۸۴)، "مفهوم شفافیت اطلاعات در شرکت"، **مجله ی بورس**، شماره ۴۹، ص ۳۰
- ۷ - کردستانی، غلامرضا و امیر بیگی لنگرودی، حبیب، (۱۳۸۷)، "محافظه کاری در گزارشگری مالی: بررسی رابطه عدم تقارن زمانی سود و MTB به عنوان دو معیار ارزیابی محافظه کاری"، **بررسی های حسابداری و حسابداری**، شماره ۵۲، صص ۸۹-۱۰۶
- ۸ - مشایخی، بیتا، (۱۳۸۸)، "تاثیر محافظه کاری حسابداری بر پایداری و توزیع سود"، **فصلنامه حسابداری و حسابداری**، شماره ۵۶، ص ۱۲۴-۱۰۷
- ۹ - نوروش، اسماعیل، حسینی، علی، (۱۳۸۸)، "بررسی رابطه بین کیفیت افشا (قابلیت اتکا و به موقع بودن) و مدیریت سود"، **بررسی های حسابداری و حسابداری**، دوره ۱۶، شماره ۵۶، ص ۱۳۴-۱۱۷

۱۰- برادران، رسول، بادآور نهندي، يونس، ذاكري، صغرا، (۱۳۹۲)، "بررسی تاثیر سطوح محافظه کاری گزارشهای مالی بر محتوای اطلاعاتی سود حسابداری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **تحقیقات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۱۹، ص ۱۰۶-۱۲۱

۱۱- ابراهیمی، علی، حیدری، کرامت الله، (۱۳۹۲)، "بررسی تاثیر کیفیت هیئت مدیره بر محافظه کاری و به هنگام بودن شناسایی گزارش اخبار خوب و بد در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران"، **مطالعات حسابداری و حسابرسی**، انجمن حسابداری ایران، شماره ۵، ص ۲۸-۳۹

12. Basu, S., (1997), "The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earning", **Journal of accounting and economics**, Vol. 24, PP. 3-37
13. Ball, Ray; Kothari S. P. and Valteri Nikolaev, (2009), "Econometrics of the Basu Asymmetric Timeliness coefficient and the Accounting conservatism", Working paper, No. 09-16, University of Chicago Both school of Business.
14. Financial accounting standards Board (FASB), (1980), "Qualitative characteristics of accounting information, statement of financial accounting concepts", No. 2.
15. Givoly D., Hayn C., (2000), "The changing time - series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative?", **Journal of accounting and Economics**, Vol. 29, No. 3, PP. 287-320

16. Hui, K. W., Matsunaga, S & Morse, D., (2009), "The impact of conservatism on management earnings forecasts, *Journal of Accounting and Economics*", Vol. 47, PP. 197-207
17. Lafond, R. and Watts, R., (2006), "The information role of conservative financial statements", On line , <http://www.ssrn.com>
18. Sterling, Robert, (1967), "Conservatism: The fundamental principle of valuation in traditional accounting", *Abacus*, Vol. 3, PP. 109-32
19. Schroeder, Richard G., Clark, (2008), "Financial accounting theory and analysis: Text and cases, Hoboken, New Jersey: John Wiley & Sons
20. Watts, R., (2003), "Conservatism in accounting", **accounting Horizons**, No. 17, PP. 207-227
21. Yanmin, G., (2012), "Accounting conservatism and board efficiency", On line , <http://www.ssrn.com>